

STANOWISKO
XXXVI Zgromadzenia Ogólnego
Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
w sprawie

stan budżetów jednostek samorządu terytorialnego, – wpływ zmian ustawy o dochodach JST na kondycję finansową gmin

Uczestnicy XXXVI Zgromadzenia Ogólnego ZGWRP – wójtowie i burmistrzowie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, w związku z procesem fundamentalnych zmian w polityce podatkowej, związanej z realizacją Programu „Polski Ład”, wnikliwie analizują ich wpływ na budżety JST, a szczególnie na dochody własne, będące dotychczas źródłem finansowania zadań własnych.

Od początku 2022 roku dochody samorządowe z tytułu udziału w podatkach dochodowych ustalane są wg nowych reguł znowelizowanej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w powiązaniu z nowym kształtem polityki podatków dochodowych, wprowadzonych w ubiegłym roku w ramach pakietu ustaw „Polskiego Ładu”. Skutkiem tych zmian są obniżone w 2022 roku realne dochody samorządów z tytułu udziału w PIT, w porównaniu do roku 2021, – gdzie i tak było odczuwalne zahamowanie tempa wzrostu dochodów samorządowych z udziału w PIT, wynikające ze zmian przepisów w zakresie podatków dochodowych w latach 2019 i 2020.

W konsekwencji dochody JST w roku 2022 z tytułu z udziału w podatkach dochodowych, ustalone ustawą, będą wynosić (po uwzględnieniu uzupełnienia subwencji ogólnej otrzymanej w roku 2021 w kwocie 8 mld zł) 77,12 mld zł. Stanowi to jedynie 1,9% wzrostu w stosunku do w roku 2021 w zakresie dochodów z PIT i CIT. Oznacza to realny spadek dochodów w roku 2022, jeśli uwzględnimy szacowaną inflację na poziomie ponad 12% w roku 2022.

W 2021 roku były już zauważane w gminach z obszarami wiejskimi symptomy pogarszania się relacji dochodów bieżących do wydatków bieżących, pomimo wzrostu o 12% dochodów JST z udziału w PIT. Z jednej strony: mniejsze tempo wzrostu dochodów bieżących, aniżeli to wynikało ze wzrostu płac i rozwoju gospodarczego, a z drugiej strony: narastająca inflacja, napędzana wzrostem cen nośników energii i materiałów spowodowała realny spadek nadwyżki operacyjnej w gminach wiejskich w roku 2021 w stosunku do roku poprzedniego. W gminach wiejskich w roku **2021 luka w finansowaniu oświaty powiększyła się o kolejne 1,13 mld zł, do kwoty 6,86 mld zł**. Ten wzrost luki praktycznie jest w wielkości ponad 100% wzrostu kwot dochodów z tytułu PIT i CIT (wzrost o 1,1 mld zł, czyli 12,2%) w roku 2021. Gminy wiejskie (po korekcie dochodów bieżących o część subwencji ogólnej na poczet dochodów w 2022 r.) osiągnęły w roku 2021 nominalny wzrost nadwyżki operacyjnej o 0,12 mld zł, czyli tylko 2%, w stosunku do roku 2020. **Jednakże przy uwzględnieniu inflacji (8,6%), oznacza to wyraźny realny spadek nadwyżki operacyjnej.**

Jeszcze gorsze perspektywy zarysowują się dla budżetów gmin w latach następnych po roku 2022, gdzie nowe mechanizmy finansowania samorządów nie zabezpieczają odpowiednio realnego spadku ich dochodów. Wynika to zarówno z niskiego ustawowego poziomu bazowej kwoty referencyjnej dochodów z tytułu udziału w podatkach dochodowych na rok 2022 oraz bardzo wysokiego przyrostu inflacji. Ponadto procedowane obecnie zmiany „naprawcze Polskiego Ładu” w zakresie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, będą prowadzić do dalszego realnego spadku dochodów własnych JST oraz ograniczenia samodzielności samorządów w zakresie dochodów.

Zgromadzenie Ogólne przedstawicieli gmin, członków ZGWRP w celu przeciwdziałania zapaści finansowej samorządów oraz ograniczania samodzielności samorządów w zakresie dochodów własnych, postuluje o następujące zmiany ustawowe w zakresie:

1. Wprowadzenia mechanizmów ustawowych całkowicie rekompensujących ubytki dochodów samorządów z tytułu zmian w podatkach dochodowych, których źródłem finansowania byłby odpowiednio ustalony udział JST w dochodach budżetu państwa z podatku VAT, a ustalana corocznie kwota rekompensaty byłaby dzielona pomiędzy samorządami proporcjonalnie do udziału JST w podatkach dochodowych.
2. Podwyższenia wyjściowej kwoty referencyjnej na rok 2022, o której mowa w ustawie o dochodach JST, poprzez jej urealnienie w oparciu o wykonane dochody JST z PIT i CIT za rok 2021 oraz przewidywaną inflację i wzrost PKB w roku 2022. W roku 2021 wykonane dochody wyniosły prawie 76 mld zł, a kwota referencyjna zapisana w obecnej ustawie to tylko niecałe 70 mld zł. Dlatego wnosimy o urealnienie bazowej kwoty referencyjnej na rok 2022 poprzez zwaloryzowanie wykonania dochodów JST z PIT i CIT za rok 2021 o 14% (ok. 10% przewidywana inflacja i 4% prognozowany wzrost PKB) i **przyjęcia kwoty 86,3 mld zł jako nowej kwoty referencyjnej na rok 2022.**
3. Zmiany sposobu rozdysponowania części rozwojowej subwencji ogólnej, o której mowa w ustawie, poprzez: zwiększenie kwoty podstawowej do **80%** i jednoczesne usunięcie z ustawy premii aktywizacyjnej oraz zmianę kryteriów podziału premii inwestycyjnej – podział kwoty premii, proporcjonalnie do długości dróg publicznych z uwzględnieniem ich standardu.
4. Dołączenie do bazy dochodów z udziału JST w podatkach dochodowych od osób fizycznych dochodów z podatku ryczałtowego osób fizycznych, będące obecnie dochodem wyłącznie budżetu państwa. Po zmianach przepisów podatkowych od 1 stycznia 2022 roku jest prawdopodobne duże przemieszczenie podatników o wysokich dochodach, objętych wcześniej opodatkowaniem na zasadach ogólnych lub podatkiem liniowym, do grupy podatników objętych opodatkowaniem w formie ryczałtu.
5. Wyrównywania standardów życia na obszarach wiejskich i w miastach w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej dalsze przeznaczanie specjalnych środków wsparcia, szczególnie na kontynuację inwestycji w gospodarce wodno-ściekowej oraz gminnych dróg publicznych.

W tym zakresie dostrzegamy i doceniamy właściwy kierunek przeznaczenia 4 mld zł na najbardziej potrzebujący wsparcia problem gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich. Dotychczas takiej pomocy nie było i nie dostrzegano problemów rozwojowych obszarów wiejskich.

Zgromadzenie Ogólne Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej wzywa wszelkie instytucje i organy państwa, odpowiedzialne za kształtowanie finansów samorządów o uwzględnienie powyższych postulatów gmin z obszarami wiejskimi w celu zapobieżenia ich zapaści finansowej oraz sukcesywnego pozbawiania samorządów samodzielności finansowej poprzez zmniejszanie strumienia dochodów własnych JST.

Zamiana dochodów własnych na różnego rodzaju subwencje, dotacje i rządowe wsparcie, rekompensujące utracone dochody, jest procesem uzależniania JST od rządu i osłabia pozycję ustrojową samorządów.

Przewodnicząca
XXXVI Zgromadzenia Ogólnego
Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

Anna Grygierek

Warszawa, dnia 23 maja 2022 r.